

dramatikové měli při psaní svých tragédií na mysl některé konkrétní politické představitele, tak je tomu i v současné dramatické produkci. Aktuální jsou Senerovy úvahy o nutnosti nakládat se svobodou i dnes velmi opatrně, neboť jde o pouhou podmínku „for power to be exercised“ (297). Přednáška končí otázkou: „Freedom or Power?“ (297).

Zcela aktuální produkcí se zabývá i Němec D. Raddatz, když srovnává, jak stejně u Sofoklea jako i u H. Müllera (nar. 1929) přináší smrt strádání i osvobození (327–332). Müller, žák Brechtův, napsal již v r. 1950 báseň o Filoktétovi, v r. 1964 pak dokončil stejnojmenné drama. Hra je vysoce politická (dramatik byl v r. 1961 v NDR prohlášen za bucharinovce a trockistu) a izolaci jedné části Německa srovnává s osudy Filoktéty. I když bychom s některými ojedinělými vývody mohli polemizovat, zajisté musíme dát Raddatzovi za pravdu, když říká, že kulturní úroveň společnosti je mimo jiné determinována i tím, jak zachází se svými mrtvými (srov. 331).

Konečně čtenáře zajímavajícího se o moderní divadlo nepochybně zaujme i krátký příspěvek o Sofokleovi na scéně divadla litevského (352–355), jehož autorkou je Birute Mar.

Symposium prokázalo, jak vliv Sofokleových tragédií plnou silou pokračuje neustále od antiky až do dneška. Během této dlouhé cesty byl Sofoklés milován a znovu přetvářen až vtiskl výraz realitě současné, jak to můžeme sledovat nejen v dramaturgii evropských kulturních tradic, ale dokonce i v arabském i postkoloniálním světě. Ve 20. století pak byly ve zvláštní oblibě především Sofokleovy tragédie Oidipús a Antigoné, přestože se hlavní problémy dnešní společnosti již tolik nekoncentrují na individuální osobnost.

Tento přehled jednotlivých příspěvků, pronesených na sympoziu v Drouhii v září r. 2004 si nekladl za cíl – a ani to nebylo možné – důkladně přiblížit každou z uvedených studií, chtěla jsem však upozornit nejen na to, jak pečlivou pozornost věnovali pořadatelé celé akci, ale především jsem chtěla zájemce o jednotlivé problematiky seznámit s předloženým materiálem (škoda, že ojediněle některé články nemají uveden bibliografický přehled) i s hlubokými úvahami a zamyslením nad tím, jak je rovněž dnešnímu současnému 21. století nutně zapotřebí – nechce-li podlehnout civilizačním chorobám moderního světa – aby se neustále k řeckým klasikům vracel. Věřím, že publikace jako celek (ale i její jednotlivé studie), může být pro celou řadu zájemců poučením i inspirací v jejich další aktivitě na poli antického i světového dramatu.

Dagmar Bartoňková

Hellenika von Oxyrhynchos. Herausgegeben, übersetzt und kommentiert von **RALF BEHRWALD.** Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2005, 128 s. ISBN 3–534–18500–5.

Oxyrhynchos, lokalita ležící ve středním Egyptě, byla za ptolemaiovského období sídlem silné řecké kolonie; měla své divadlo, gymnasion a pěstovala čilé kulturní styky s Alexandrií. V moderní době zde archeologové odkryli rozsáhlý archív s tisíci řeckých papyrů, které jsou dobře konzervovány horkým vzduchem a pískem pouště. Literární texty, tzv. papyry z Oxyrhynchu, nás obohatily nejenom o doposud neznámá díla slavných řeckých básníků i prozaiků, jako byli např. Alkaios, básnička Sappfó, dále Sofoklés, Euripidés, Aristotelés a jiní, ale např. i o celou řadu zlomků doposud neznámých románů – z posledních nálezů uvedme fragmenty tzv. románu o Sesonchósisovi, o Ioláovi (někteří badatelé jsou přesvědčeni, že předlohou tohoto románu bylo Petroniovo dílo Satyricon), tzv. řecká předloha latinského románu *Historia Apollonii regis Tyri* (jde o fragmenty, o nichž jsme již přinesli v minulosti zprávu právě na stránkách SPFFBU, řada E).

Literárních textů na papyrech z Oxyrhynchu je tak velké množství, že stále ještě nebyly zdaleka všechny publikovány. Tím spíše potěší vydání dalších textů z Oxyrhynchu, které pořídil pracovník univerzity v Bambergu, Ralf Behrwald. Papyry pocházejí z 1. – 2. stol. n. l. a tentokrát jde o pozdější opisy jinak ztracených textů děl řeckých historiků, které byly nepochybně pokračováním líčení peloponéské války od samotného Thúkýdida. Po důkladném prostudování těchto papyrů

vyjde najevo, že autor byl zaměřen – podobně jako Xenofón – silně prospartsky. Papyry pocházejí z 1. – 2. stol. n. l., jejich vydání je opatřeno paralelně uvedeným německým překladem. První text nese název Fragmenta Cairensia (str. 32–37), dále jde o Fragmenta Florentina (36–49) a nejdelší jsou Fragmenta Londinensia (48–95). Po vydání textů následuje na str. 97–128 důkladný zasvěcený komentář ke všem textům (autor je totiž rovněž odborníkem na dějiny starověku).

Upozornit musíme i na instruktivní a zajímavý Úvod (9–27), pojednávající o otázkách autorství a historického pozadí publikovaných papyrů, o jejich tendenčnosti, o textu jako takovém i o jeho pramenech; následuje bibliografický přehled (27–30). Publikaci všem zájemcům o řecké dějiny pracujícím s originálními texty vřele doporučuji.

Dagmar Bartoňková

JELAMO, ANNA. *Il cammino di dike: L'idea di giustizia da Omero a Eschilo.* Roma: Donzelli editore, 2005, stran 142. ISBN 88–7989–938–4.

Předkládaná publikace vychází v renomované Donzellioho řadě „Scienza e filosofia“, kde můžeme nalézt práce významných filozofů minulosti i současnosti. Anna Jellamo totiž přednáší na fakultě politických věd (Scienze politiche) Univerzity v Calabrii filozofii práva a politickou filozofii; z jejích dosavadních publikací uvedme práci Interpretazione del bene comune z r. 1983, Quale liberalismo? a Saggi su J. S. Mill z r. 1996 či studii Il problema dello Stato z r. 2000. Tím více jsme tedy byli zvědaví, jak se autorka vypořádala s danou tematikou a do jaké míry se v práci zabývající se ideou spravedlnosti od Homéra až po Aischyla – jak zní podtitul knihy – opírala přímo o antické zdroje. Hned úvodem mohu konstatovat, že autorka zvládá nejen bohatou odbornou literaturu, ale také se úspěšně vypořádává – za pomoci svých kolegů grecistů, jak uvádí na str. XVI, s celou řadou řeckých textů. Bez zajímavosti pro nás není ani to, že kniha vyšla díky fondům přiděleným na výzkum právnické fakultě univerzity „La Sapienza“ v Římě, což souvisí mimo jiné s velkým zájmem studentů práv i politických věd o problematiku spravedlnosti v řeckém světě, jak to konstatuje A. Jellamová v úvodu na str. XVI.

Celá práce je rozdělena do pěti kapitol, členících se dále na dílčí podkapitoly: Kap. I. Období mýtu (srov. např. zajímavé úvahy nad Hésiodovou Theogonií), II. Hybris a díké (srov. zvl. výklady o Homérovi i Hésiodovi), III. Díké a obec (archaická poezie; díké a dikaiosýné), IV. Logos a jeho počátek (nomos, nemesis, moros, díké polypoinos atd.), V. Díké a tragédie – autorka se věnuje pouze Aischylově Oresteii (tragická tvář díké, lidské a božské, nový význam antického mýtu).

Publikace je poučná výběrem materiálu i teoretickými úvahami jak pro právníky, tak i pro klasické filology či historiky. A. Jellamová se snaží odpovědně vypořádávat např. s otázkami původu ideje spravedlnosti, která stojí u základů naší kultury. Tradičně se uvádí jako oficiální datum, kdy se myslitelé začali zabývat tímto problémem, 5. stol. př.n.l., autorka si však klade otázku, co předcházelo oné „explozi“ zájmu o tuto tematiku ve zlatém období helénské civilizace? A právě v rámci odpovědi na tuto otázku zkoumá archaický původ pojetí spravedlnosti v epoše, kdy filozofie, teologie a poezie tvořily ještě součást jediného velkého odkazu sdíleného vzdělanci. Sókratés sice působí v období, kdy se „spravedlnost“ již stává pojmem hodným hlubokého zamyšlení, avšak – jak ukazuje A. Jellamo – v té době má idea spravedlnosti za sebou již staletí historie, jejíž stopy můžeme našťásti, alespoň částečně, vysledovat až do dneška. Při úvahách o vztahu homérských eposů a Hésioda (str. 43n.) by však prospělo hlubší proniknutí do nejnovějšího stavu bádání týkajícího se tzv. homérské otázky, což by vedlo k ještě většímu zpětnému posunu vzniku epiky, a to až do období mykénského.

Jistě si zaslouží pochvaly, jak autorka, znalá složité problematiky dějin údobí, jež zkoumá, své vývody spolehlivě dokumentuje odkazy na řecké prameny (disponuje nejnovějšími vydáními fragmentů řeckých básníků archaického období) a jak s přehledem operuje řeckými i latinskými